

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ความสำคัญและปัญหาของการศึกษา

ธนาคารพาณิชย์เป็นสถาบันการเงินที่มีความสำคัญในระบบเศรษฐกิจ เนื่องจากทำหน้าที่เป็นตัวกลางทางการเงินด้วยการระดมเงินออมจากผู้ที่มีเงินเหลือจากการใช้จ่ายใช้สอยและจัดสรรเงินทุนดังกล่าวให้แก่ผู้ที่ต้องการเงินทุนในสาขาเศรษฐกิจต่างๆ จากตารางที่ 1.1 จะเห็นได้ว่ากว่าร้อยละ 70 ของปริมาณเงินฝากและเงินให้สินเชื่อของสถาบันการเงินในระบบจะกระทำโดยธนาคารพาณิชย์ ดังนั้นจึงอาจกล่าวได้ว่าธนาคารพาณิชย์มีบทบาทในการสนับสนุนการเติบโตทางเศรษฐกิจของประเทศ โดยผ่านการจัดสรรสินเชื่อให้มีความสอดคล้องกับนโยบายทางเศรษฐกิจของภาครัฐ ซึ่งจะมีส่วนช่วยให้การพัฒนาทางเศรษฐกิจของประเทศดำเนินไปได้อย่างราบรื่น

สืบเนื่องมาจากสภาพแวดล้อมทางเศรษฐกิจและการเงินได้เปลี่ยนแปลงไป ธุรกรรมทางการเงินระหว่างประเทศสามารถเกิดขึ้นได้อย่างรวดเร็ว อันเป็นผลมาจากการพัฒนาเทคโนโลยีในการติดต่อสื่อสารระหว่างประเทศ ด้วยเหตุนี้จึงทำให้ระบบการเงินของไทยมีความใกล้ชิดกับต่างประเทศมากยิ่งขึ้น ธนาคารแห่งประเทศไทยในฐานะที่มีหน้าที่ในการกำกับดูแลสถาบันการเงิน ตลอดจนเป็นผู้ควบคุมนโยบายทางการเงินของประเทศจึงได้ตระหนักถึงความจำเป็นที่จะต้องมีการพัฒนาระบบการเงินไทยให้มีความสอดคล้องกับสภาวะแวดล้อมดังกล่าว ทั้งนี้เพื่อสนับสนุนให้เกิดการปรับตัวและสามารถดำรงอยู่ในการแข่งขันได้อย่างมีประสิทธิภาพ

การดำเนินนโยบายและมาตรการในการพัฒนาระบบการเงินไทยนั้น ธนาคารแห่งประเทศไทยได้ยึดหลักการดำเนินการแบบค่อยเป็นค่อยไปและคำนึงถึงความพร้อมของระบบเศรษฐกิจการเงินเป็นสำคัญ โดยได้มีการจัดทำแผนแม่บทในการปฏิรูปทางการเงินอย่างเป็นระบบและมีขั้นตอนในการดำเนินงานอย่างจริงจังและต่อเนื่อง สำหรับสาระของแผนพัฒนาระบบการ

ตารางที่ 1.1 สัดส่วนของเงินฝากและเงินให้สินเชื่อของสถาบันการเงินในระบบในช่วงปี 2534 - 2539

หน่วย : ร้อยละ

สถาบันการเงิน	2534		2535		2536		2537		2538		2539	
	เงินฝาก	สินเชื่อ	เงินฝาก	สินเชื่อ	เงินฝาก	สินเชื่อ	เงินฝาก	สินเชื่อ	เงินฝาก	สินเชื่อ	เงินฝาก	สินเชื่อ
ธนาคารพาณิชย์	75.0	73.4	74.8	72.1	73.8	70.8	70.8	69.8	69.8	68.6	68.5	67.4
บริษัทเงินทุน	14.3	17.1	15.3	18.3	16.5	19.4	19.2	20.5	19.6	21.1	19.3	20.8
บริษัทประกันชีวิต	1.7	0.8	1.8	0.6	1.9	0.6	2.0	0.4	2.0	0.4	2.2	0.4
สหกรณ์การเกษตร	0.1	0.5	0.1	0.5	0.1	0.5	0.1	2.3	0.1	0.4	0.2	0.3
สหกรณ์ออมทรัพย์	0.3	2.5	0.3	2.3	0.4	2.3	0.7	0.3	1.1	2.7	1.7	3.0
โรงรับจำนำ	-	0.3	-	0.3	-	0.2	-	0.1	-	0.2	-	0.2
บริษัทเครดิตฟองซิเอร์	0.1	0.1	0.1	0.2	0.2	0.2	0.1	0.7	0.1	0.1	0.1	0.1
ธนาคารออมสิน	5.2	0.6	4.8	0.6	4.4	0.8	4.1	2.0	3.9	0.6	3.9	0.8
ธ.ก.ส	1.8	2.0	1.2	2.1	1.3	2.1	1.5	1.2	1.8	2.0	2.2	2.3
IFCT	-	1.1	-	1.2	-	1.2	-	2.0	-	1.2	-	1.4
ธ.อ.ส	1.5	1.6	1.4	1.8	1.4	1.9	1.5	0	1.6	2.3	1.9	2.8
บรรษัทเงินทุนอุตสาหกรรม	-	0	-	0	-	0	-	0.3	-	0	-	0
ขนาดย่อม												
Exim Bank	-	-	-	-	-	-	-	-	-	0.4	-	0.5
รวม	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100

ที่มา : ธนาคารแห่งประเทศไทย

เงินชั้นที่ 1 และชั้นที่ 2 ของไทยนั้นจะประกอบไปด้วย **แผนการผ่อนคลายข้อจำกัดต่างๆ** ด้านอัตราดอกเบี้ย การบริหารเงินตรา การบริหารสินทรัพย์ของสถาบันการเงิน และการขยายขอบเขตการประกอบธุรกิจของสถาบันการเงิน **แผนการพัฒนากำกับและการตรวจสอบสถาบันการเงิน** โดยปรับปรุงกฎเกณฑ์การดำรงเงินกองทุนต่อสินทรัพย์เสี่ยง ให้เป็นไปตามมาตรฐาน BIS (Bank For International Settlements) **แผนการพัฒนาระบบการชำระเงิน** เพื่อสร้างตราสารทางการเงินประเภทใหม่และพัฒนาตลาดแรกและตลาดรองของตราสาร และ **แผนการปรับปรุงระบบการชำระเงิน** โดยการพัฒนากระบวนการหักบัญชีระหว่างธนาคารด้วยระบบอิเล็กทรอนิกส์ที่เรียกว่า Electronic Clearing House (ECH) นอกจากการดำเนินงานตามแผนการดังกล่าวแล้ว ธนาคารแห่งประเทศไทยยังได้ดำเนินนโยบายในการสนับสนุนให้ไทยเป็นศูนย์กลางทางการค้า การลงทุน และการเงินในระดับภูมิภาค ตามเป้าหมายที่ได้กำหนดไว้ในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 7 โดยได้มีการจัดตั้งกิจการวิเทศธนกิจ (Bangkok International Banking Facilities - BIBFs) ขึ้นในประเทศไทยเพื่อช่วยอำนวยความสะดวกและลดค่าใช้จ่ายของภาคธุรกิจที่กู้เงินจากต่างประเทศ และช่วยพัฒนาให้ระบบการเงินในภูมิภาคนี้มีความเชื่อมโยงกันมากขึ้น

การดำเนินนโยบายการเงินเสรีดังกล่าวนี้ ได้ส่งผลต่อการดำเนินงานของสถาบันการเงิน โดยเฉพาะอย่างยิ่งธนาคารพาณิชย์ซึ่งมีส่วนแบ่งในตลาดการเงินมากที่สุด มาตรการผ่อนคลายทางด้านอัตราดอกเบี้ย ได้ส่งผลให้ธนาคารพาณิชย์ต้องเผชิญกับการแข่งขันทางด้านราคา (อัตราดอกเบี้ย) มากขึ้น นอกเหนือไปจากนี้ก็ยังทำให้บทบาทของธนาคารพาณิชย์เปลี่ยนแปลงไปจากเดิม กล่าวคือ บทบาทการเป็นคนกลาง (Financial Intermediary) ของธนาคารพาณิชย์เริ่มลดความสำคัญลงและบทบาทการเป็นผู้อำนวยความสะดวกทางการเงิน (Financial Facilitators) ได้เพิ่มความสำคัญมากขึ้น นับตั้งแต่ปี พ.ศ. 2533 เป็นต้นมา ธนาคารพาณิชย์ได้รับการอนุญาตให้ขยายขอบเขตของการดำเนินธุรกิจเข้าไปสู่ธุรกิจใหม่ๆ หลายด้าน เช่น การเป็นนายหน้าตัวแทนจำหน่ายหลักทรัพย์รัฐบาลและรัฐวิสาหกิจ การเป็นที่ปรึกษาทางการเงิน การจัดการออกจำหน่ายและค้าตราสารหนี้ หรือการเป็นผู้ดูแลผลประโยชน์ของกองทุนรวม เป็นต้น ซึ่งการขยายขอบเขตของการดำเนินธุรกิจต่างๆ นี้ ได้ส่งผลให้ธนาคารพาณิชย์หันมาเน้นการให้บริการแก่ลูกค้ารายย่อย (Retail Banking) มากขึ้นเพื่อแสวงหารายได้จากค่าธรรมเนียมและบริการที่มีการคาดกันว่าจะเป็นแหล่งรายได้ที่สำคัญในอนาคต

จากที่กล่าวมานั้นจะเห็นได้ว่าการดำเนินนโยบายการเงินเสรี ส่งผลให้เกิดกระแสของการแข่งขันที่เพิ่มขึ้นไม่ว่าจะเป็นการแข่งขันกันเองระหว่างธนาคารพาณิชย์ หรือการแข่งขันระหว่างธนาคารพาณิชย์กับสถาบันการเงินอื่นเมื่อมีการเปิดโอกาสให้สถาบันการเงินสามารถประกอบธุรกิจที่คาบเกี่ยวกันได้มากยิ่งขึ้น รวมไปถึงการแข่งขันกับสถาบันการเงินจากต่างประเทศที่จะเข้ามาประกอบการในไทย ซึ่งสถาบันการเงินจากต่างประเทศนี้มักจะได้เปรียบในหลายด้าน ไม่ว่าจะเป็นความแตกต่างในด้านขนาดของทุน ความสามารถในการหาแหล่งเงินทุนที่มีต้นทุนต่ำ เครือข่ายสาขาที่มีมากมายในหลายประเทศ ซึ่งความแตกต่างดังกล่าวนี้ล้วนแล้วแต่ส่งผลต่อการดำเนินงานของธนาคารพาณิชย์ไทยแทบทั้งสิ้น ฉะนั้นปัญหาจึงอยู่ที่ว่าธนาคารพาณิชย์ไทยมีความพร้อมและมีประสิทธิภาพมากน้อยแค่ไหนที่จะเผชิญกับสภาวะการแข่งขันดังกล่าว

นอกเหนือไปจากนี้ เมื่อพิจารณาในช่วงปี พ.ศ. 2539 จะเห็นได้ว่า ประเทศไทยต้องประสบกับปัญหาภาวะเศรษฐกิจมีการชะลอตัวลง อันเนื่องมาจากปัญหาเงินเฟ้อ ปัญหาการลดลงของการส่งออก การขาดดุลบัญชีเดินสะพัดและการลดลงของรายจ่ายในการลงทุน (Investment Spendings) โดยเฉพาะการลงทุนในภาคเอกชน ซึ่งปัญหาทางเศรษฐกิจมหภาคดังกล่าวนี้ได้ส่งผลกระทบต่อการดำเนินธุรกิจต่างๆ ทั้งในภาคอุตสาหกรรมและบริการ ผู้ประกอบการทางธุรกิจหลายรายต้องเผชิญกับปัญหาการขาดทุน การตกต่ำของกำไร ซึ่งเมื่อธุรกิจเหล่านั้นมีปัญหาก็กส่งผลกระทบต่อเนื่องมายังธนาคารพาณิชย์และสถาบันการเงินต่างๆ ที่ปล่อยกู้ กล่าวคือสถาบันการเงินต้องประสบกับปัญหาของหนี้ที่ไม่ก่อให้เกิดรายได้ (Non-performing Loans : NPL) ในสัดส่วนที่สูงตามไปด้วย ดังนั้นภายใต้สภาวะการณ์ทางเศรษฐกิจที่เป็นอยู่ดังกล่าวนี้ธนาคารพาณิชย์ใดที่ไม่มีความเข้มแข็ง ขาดประสิทธิภาพในการดำเนินงาน หรือมีฐานะทางการเงินที่ไม่มั่นคงเพียงพอ ก็ยากที่จะอยู่รอดและสามารถเติบโตต่อไปได้

ไม่เพียงแต่ปัญหาทางเศรษฐกิจที่เกิดขึ้นโดยทั่วไปดังที่ได้กล่าวมาแล้วในข้างต้น ในส่วนของสถาบันการเงินเองก็ต้องเผชิญกับปัญหาที่บั่นทอนความเชื่อมั่นในระบบลง นั่นคือ การเกิดวิกฤติการณ์สถาบันการเงิน ไม่ว่าจะเป็นกรณีล้มละลายของธุรกิจเงินทุน หรือแม้กระทั่งปัญหาความไม่โปร่งใสที่เกิดขึ้นในกรณีของธนาคารกรุงเทพพาณิชย์การ ซึ่งวิกฤติการณ์ที่เกิดขึ้นดังกล่าวนี้ อาจกล่าวได้ว่าเป็นผลมาจากหลายสาเหตุด้วยกัน อาทิเช่น นโยบายการบริหารงานภายในที่ล้มเหลว กล่าวคือ ในช่วงปี พ.ศ. 2534-2538 เป็นช่วงที่เศรษฐกิจมีการขยายตัวในอัตราที่สูงส่งผลให้ความต้องการสินเชื่อมีมากขึ้นตามไปด้วย ดังนั้นสถาบันการเงินต่างๆ จึงมีการแข่งขันกัน

ในการขยายสินเชื่อเพื่อแข่งขันส่วนแบ่งตลาด ประกอบกับในช่วงเวลาดังกล่าวมีการดำเนินนโยบายการเงินแบบเสรี ระบบอัตราแลกเปลี่ยนภายในประเทศยังเป็นระบบตรึงอัตราเงิน (Basket of Currency) ซึ่งอิงอยู่กับเงินตราสกุลหลักๆ เพียงไม่กี่สกุล อีกทั้งนโยบายการตรึงอัตราดอกเบี้ยภายในประเทศให้อยู่ในระดับที่สูง เพื่อดึงดูดการลงทุน ซึ่งปัจจัยต่างๆ ดังกล่าวนี้ได้ส่งผลให้มีเงินทุนเคลื่อนย้ายเข้าออกระหว่างประเทศได้อย่างเสรี โดยเงินทุนที่ไหลเข้ามาในประเทศนี้สามารถจำแนกได้เป็น 3 ประเภทใหญ่ๆ ด้วยกันคือ เงินที่ได้จากการส่งออกสินค้า เงินที่ได้จากการเข้ามาลงทุนของต่างชาติ และเงินที่เกิดจากการกู้ยืมของธุรกิจต่างๆ รวมไปถึงการกู้ยืมของสถาบันการเงิน ซึ่งการกู้ยืมเงินจากต่างประเทศของสถาบันการเงินนั้นส่วนหนึ่งมีจุดประสงค์เพื่อลดต้นทุนของเงินทุน เนื่องจากอัตราดอกเบี้ยภายในประเทศจะอยู่ในระดับที่สูงกว่าอัตราดอกเบี้ยเงินกู้ยืมจากต่างประเทศ โดยเงินกู้ยืมดังกล่าวนี้สถาบันการเงินได้นำมาใช้ในการขยายสินเชื่อภายในประเทศอีกต่อหนึ่ง แต่อย่างไรก็ตามเป็นที่น่าสังเกตว่า เงินทุนที่ไหลเข้ามาในประเทศดังกล่าวนี้มีได้ถูกนำไปใช้ในธุรกิจที่ก่อให้เกิดผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจของประเทศ ตรงกันข้ามกลับถูกนำไปใช้ในลักษณะของการเก็งกำไร ไม่ว่าจะเป็นการเก็งกำไรในตลาดหุ้น หรือการเก็งกำไรในธุรกิจอสังหาริมทรัพย์ มีการปั่นราคาที่ดิน ที่อยู่อาศัย หุ่นและอื่นๆ ให้มีราคาสูงกว่าความเป็นจริง ทำให้เกิดอุปสงค์เทียมที่เกิดจากการเก็งกำไรขึ้น ซึ่งเมื่อมองภายนอกนั้นจะเห็นได้ว่าธุรกิจเหล่านี้ขยายตัวอย่างรวดเร็ว ด้วยเหตุนี้สถาบันการเงินต่างๆ จึงมีการปล่อยกู้โดยขาดการพิจารณาอย่างละเอียดถี่ถ้วน ทั้งในเรื่องของการวิเคราะห์ความเสี่ยงของโครงการเงินกู้ (risk analysis) ความสามารถในการชำระหนี้ของผู้กู้ รวมไปถึงหลักทรัพย์ค้ำประกัน

ดังนั้นจากที่กล่าวมาจึงเห็นได้ว่านโยบายการบริหารงานภายในที่ล้มเหลว โดยเฉพาะการบริหารสินเชื่อของสถาบันการเงิน ได้ส่งผลให้สถาบันการเงินเหล่านั้นต้องเผชิญกับวิกฤติการณ์อย่างใหญ่หลวงจนยากที่จะสามารถแก้ไขได้ กล่าวคือ เมื่อเศรษฐกิจเริ่มมีการชะลอตัวลงในช่วงปี พ.ศ. 2539 ธุรกิจต่างๆ เริ่มประสบปัญหาการขาดทุน และในกรณีของธุรกิจอสังหาริมทรัพย์ก็มีปัญหาสินค้าล้นตลาด อุปทานมีมากกว่าอุปสงค์ (over supply) จึงทำให้ขาดเงินทุนหมุนเวียน มีปัญหาสภาพคล่อง ซึ่งจะส่งผลโดยตรงต่อความสามารถในการชำระหนี้ที่ได้กู้ยืมมาจากสถาบันการเงินต่างๆ ดังนั้นในที่สุดสถาบันการเงินเหล่านั้นก็ต้องเผชิญกับภาวะหนี้เสีย หนี้สูญมากขึ้น ส่งผลให้เกิดปัญหาสภาพคล่องตามมา ทำให้ความสามารถในการชำระหนี้เงินกู้จากต่างประเทศนั้นลดลง สถาบันการเงินจากต่างชาติเริ่มลดความเชื่อถือในสถาบันการเงินไทย ประกอบกับการเกิดข่าวลือว่าสถาบันการเงินหลายแห่งจะล้ม เจ้าหน้าที่ต่างชาติเรียกเงินคืนก่อนกำหนด ประชาชน

ไม่มั่นใจในสถาบันการเงิน มีการถอนเงินออมมากขึ้น ทำให้สถาบันการเงินขาดสภาพคล่องอย่างรุนแรง จนกระทั่งในที่สุดรัฐบาลจึงเข้ามาสั่งปิดกิจการบริษัทเงินทุนถึง 58 แห่ง ซึ่งเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นนี้ได้ส่งผลกระทบต่อเสถียรภาพของระบบสถาบันการเงินไทยอย่างมีอาจหลีกเลี่ยงได้

นอกเหนือไปจากปัญหาความผิดพลาดที่เกิดขึ้นจากการบริหารงานภายในองค์กรของสถาบันการเงินดังที่ได้กล่าวมาแล้วในข้างต้น หากจะพิจารณาในอีกสาเหตุหนึ่งที่มีส่วนทำให้เกิดวิกฤติการณ์ของสถาบันการเงินในครั้งนี้ อาจกล่าวได้ว่าเป็นผลมาจากปัญหาพื้นฐานในเรื่องของข้อมูลข่าวสารที่ไม่สมมาตร (Asymmetric Information) ซึ่งได้ส่งผลให้เกิดปัญหา Adverse Selection ขึ้นในการคัดเลือกพนักงาน ทั้งในระดับปฏิบัติการและในระดับผู้บริหาร ดังนั้นพนักงานที่ผ่านการคัดเลือกเข้ามาทำงานจึงอาจมีพฤติกรรมที่ไม่สอดคล้องกับความต้องการ ยกตัวอย่างเช่น ขาดความซื่อสัตย์ เห็นแก่ประโยชน์ส่วนตนมากกว่าผลประโยชน์ขององค์กร ฯลฯ ซึ่งการว่าจ้างพนักงานที่มีพฤติกรรมไม่เหมาะสมดังกล่าวนี้ จะมีส่วนในการก่อให้เกิดปัญหาแก๊งค์กรตามมาในที่สุด ซึ่งในกรณีนี้จะเห็นได้ชัดจากปัญหาที่เกิดขึ้นในธนาคารกรุงเทพพาณิชย์การ ที่ผู้บริหารของธนาคารมีพฤติกรรมการให้สินเชื่อที่ไม่เหมาะสม กล่าวคือ มีการอนุมัติให้สินเชื่อแก่กิจการและบุคคลที่ธนาคารและกรรมการ เจ้าหน้าที่บริหารมีผลประโยชน์เกี่ยวข้อง มีการให้สินเชื่อเพื่อนำเงินไปซื้อหุ้นเพิ่มทุนของธนาคารเอง เป็นต้น ซึ่งปัญหาที่เกิดขึ้นนี้ได้ส่งผลกระทบต่อความมั่นคงของระบบสถาบันการเงินโดยรวม

แต่อย่างไรก็ตามเมื่อพิจารณาในเรื่องของการกำกับดูแลและตรวจสอบการดำเนินงานของสถาบันการเงิน จะเห็นได้ว่า ธนาคารแห่งประเทศไทยได้ยึดหลักการของการสร้างความมั่นคงของธนาคารพาณิชย์เป็นสำคัญ โดยมีเหตุผลเพื่อคุ้มครองผู้ฝากเงินและในขณะเดียวกันก็จะไม่ยอมให้ธนาคารพาณิชย์ต้องล้ม เพราะเกรงว่าจะกระทบกระเทือนต่อระบบสถาบันการเงินทั้งระบบ ซึ่งการดำเนินนโยบายในลักษณะนี้ ได้ส่งผลให้เกิดปัญหาที่นักเศรษฐศาสตร์เรียกว่า "Moral Hazard" หรือ ภัยอันตรายที่เกิดขึ้นจากการที่หน่วยงานของรัฐที่มีหน้าที่ในการกำกับดูแลสถาบันการเงิน ให้ความคุ้มครองหรือให้หลักประกันว่า " สถาบันการเงินล้มไม่ได้ " ซึ่งการให้หลักประกันดังกล่าวนี้ได้เป็นปัจจัยที่สนับสนุนให้ผู้บริหารของสถาบันการเงินขาดความระมัดระวังในการดำเนินงาน เพราะเชื่อมั่นว่า หากสถาบันการเงินที่ตนเป็นผู้บริหารประสบปัญหา ธนาคารแห่งประเทศไทยจะต้องเข้ามาให้ความช่วยเหลือเสมอ ซึ่งปรัชญาในการกำกับดูแลโดยเน้นเสถียรภาพของสถาบันการเงินนี้จะส่งผลให้สถาบันการเงินที่ไม่มีประสิทธิภาพสามารถดำรงอยู่ได้ภายใต้การปกป้องคุ้ม

ครองจากรัฐ แต่เมื่อใดก็ตามที่ปัญหาของสถาบันการเงินที่รัฐเข้าไปโอบอุ้มได้ลุกลามใหญ่โตจนยากที่จะแก้ไข ความเสียหายที่จะมีต่อสังคมโดยรวมที่จะเกิดขึ้นตามมาจากการที่รัฐเข้าไปให้ความช่วยเหลือดังกล่าว ก็คงยากที่จะประเมินค่าได้ด้วยเช่นเดียวกัน

จากที่กล่าวมาทั้งหมด จึงทำให้เกิดประเด็นที่สนใจที่จะศึกษาว่า ธนาคารพาณิชย์ไทยมีประสิทธิภาพมากน้อยแค่ไหน ในการที่จะเผชิญกับสถานการณ์ดังกล่าว การศึกษาความมีประสิทธิภาพของธนาคารพาณิชย์อาจจะพิจารณาได้หลายลักษณะ เช่น การประหยัดจากขนาดหรือการประหยัดจากขอบเขตซึ่งเป็นมองทางด้านต้นทุน ธนาคารพาณิชย์ได้มีการผลิตอยู่ในช่วงที่ต้นทุนเฉลี่ยมีแนวโน้มลดลงหรือมีการขยายการให้บริการต่างๆ มากขึ้นธนาคารควรมีการให้บริการประเภทใดร่วมกันจึงจะทำให้ต้นทุนเฉลี่ยต่อหน่วยลดลง นอกจากนี้ก็อาจพิจารณาทางด้านผลการดำเนินงาน โดยดูจากความสามารถในการทำกำไร ธนาคารพาณิชย์ได้บริหารสินทรัพย์ได้อย่างมีประสิทธิภาพก็จะมีโอกาสในการทำกำไรที่สูงขึ้น ซึ่งการศึกษาประสิทธิภาพตามลักษณะดังที่กล่าวมาข้างต้นนี้ได้มีผู้ทำการศึกษาไว้แล้วหลายท่านด้วยกัน ดังนั้นการศึกษาในครั้งนี่จึงต้องการพิจารณาความมีประสิทธิภาพของธนาคารพาณิชย์ในอีกแนวคิดหนึ่งที่แตกต่างกันออกไป โดยจะพิจารณาจากความมีประสิทธิภาพภายในองค์กรหรือความมีประสิทธิภาพ X (X-Efficiency) ซึ่งจะเป็นการวิเคราะห์ความมีประสิทธิภาพภายในของหน่วยผลิต ซึ่งเป็นผลสืบเนื่องมาจากความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลกับองค์กร โดยจะมองว่าสภาพแวดล้อมหรือแรงจูงใจทั้งภายในและภายนอกองค์กรจะมีผลต่อการกระตุ้นให้องค์กรดำเนินการอย่างมีประสิทธิภาพ อันจะส่งผลให้ระดับของต้นทุนการผลิตลดลงจากเดิม ซึ่งการศึกษาถึงความมีประสิทธิภาพ X นี้จะเป็นการเสนอให้เห็นถึงมุมมองหนึ่งที่ต่างไปจากการศึกษาที่ผ่านมา ที่จะมองในเรื่องของขนาดและขอบเขตในการดำเนินงานที่มีผลต่อต้นทุน แต่การศึกษานี้จะพิจารณาจากปัจจัยอื่นๆ ที่นอกเหนือไปจากปริมาณการผลิตที่มีผลต่อต้นทุน ซึ่งปัจจัยดังกล่าวนี้ ได้แก่ แรงจูงใจต่างๆ ซึ่งสามารถสร้างให้เกิดขึ้นภายในองค์กรได้ โดยแรงจูงใจเหล่านั้นจะถือได้ว่าเป็นปัจจัยสำคัญที่จะมีผลต่อการผลักดันและกระตุ้นให้บุคคลเกิดความพยายามในการทำงาน ซึ่งจะทำให้ต้นทุนขององค์กรที่เกิดจากบุคคลแต่ละคนนั้นลดลง และในที่สุดก็จะส่งผลให้องค์กรมีประสิทธิภาพเพิ่มขึ้นได้ และในการวัดความมีประสิทธิภาพ X นี้ จะพิจารณาจากความคลาดเคลื่อน (Error Term) ที่เกิดจากต้นทุนการผลิต โดยธนาคารพาณิชย์ที่มีประสิทธิภาพมากกว่าก็จะมีค่าความคลาดเคลื่อนที่น้อยกว่านั่นเอง

1.2 วัตถุประสงค์ของการศึกษา

เพื่อศึกษาความมีประสิทธิภาพภายในองค์กรหรือความมีประสิทธิภาพ X (X - Efficiency) ของธนาคารพาณิชย์ไทย รวมถึงพิจารณาความสัมพันธ์ระหว่างความมีประสิทธิภาพ X และปัจจัยต่างๆ ที่คาดว่าจะมีผลต่อความมีประสิทธิภาพ

1.3 วิธีการศึกษา

การศึกษาความมีประสิทธิภาพ X ในที่นี้จะแบ่งออกเป็น 2 ขั้นตอน คือ ขั้นตอนแรกจะทำการประมาณค่าเพื่อหาความมีประสิทธิภาพ X ของธนาคารพาณิชย์ไทย ซึ่งเป็นการวิเคราะห์โดยอาศัยแบบจำลองของ Lisa A. Gardner และ Martin F. Grace (1993) ที่ได้ศึกษาความมีประสิทธิภาพ X ของธุรกิจประกันชีวิตในสหรัฐอเมริกา มาประยุกต์ใช้ในการวัดความมีประสิทธิภาพ X ของธนาคารพาณิชย์ไทย และในส่วนของขั้นตอนที่สองก็จะทำการทดสอบความสัมพันธ์ระหว่างความมีประสิทธิภาพ X กับตัวแปรที่คาดว่าจะเกี่ยวข้อง

1.4 ขอบเขตของการศึกษา

ในการศึกษานี้จะทำการศึกษาเฉพาะธนาคารพาณิชย์ไทยจำนวน 15 แห่ง และใช้ข้อมูลตั้งแต่ปี พ.ศ. 2534 - 2539 โดยจะแยกพิจารณาเป็นรายธนาคารและกลุ่มธนาคาร ซึ่งจะแบ่งออกเป็น 3 กลุ่ม ตามขนาดของสินทรัพย์ในปี พ.ศ. 2539 การแบ่งขนาดของธนาคารพาณิชย์โดยพิจารณาจากสินทรัพย์นั้นเนื่องจากว่าสินทรัพย์ของธนาคารจะประกอบไปด้วยเงินสด หลักทรัพย์ต่างๆ เงินให้สินเชื่อและสินทรัพย์อื่นๆ ซึ่งการแบ่งขนาดของธนาคารในลักษณะนี้จะครอบคลุมมากกว่าการแบ่งขนาดของธนาคารโดยพิจารณาจากปริมาณเงินฝากหรือเงินสินเชื่ออย่างใดอย่างหนึ่งเพียงอย่างเดียว โดยธนาคารพาณิชย์ทั้ง 3 กลุ่มนั้น ได้แก่

1.กลุ่มธนาคารพาณิชย์ขนาดใหญ่ มีสินทรัพย์มากกว่าหกแสนล้านบาทขึ้นไป ธนาคารพาณิชย์ในกลุ่มนี้ได้แก่ ธนาคารกรุงเทพ (BBL) ธนาคารกสิกรไทย (TFB) ธนาคารไทยพาณิชย์ (SCB) และธนาคารกรุงไทย (KTB)

2.กลุ่มธนาคารพาณิชย์ขนาดกลาง มีสินทรัพย์มากกว่าหนึ่งแสนล้านบาทขึ้นไป แต่ไม่ถึงหกแสนล้านบาท ธนาคารพาณิชย์ในกลุ่มนี้ได้แก่ ธนาคารกรุงศรีอยุธยา (BAY) ธนาคารทหารไทย (TMB) ธนาคารนครหลวงไทย (SCIB) ธนาคารศรีนคร (BMB) ธนาคารมหานคร (FBCB) และธนาคารกรุงเทพพาณิชย์การ (BBC)

3.กลุ่มธนาคารพาณิชย์ขนาดเล็ก มีสินทรัพย์น้อยกว่าหนึ่งแสนล้านบาท ธนาคารพาณิชย์ในกลุ่มนี้ได้แก่ ธนาคารเอเชีย(BOA) ธนาคารสหธนาคาร (UB) ธนาคารไทยทุน (TDB) ธนาคารแหลมทอง (LTB) และธนาคารนครธน (NTB)

นอกจากนี้การแบ่งขนาดของธนาคารออกเป็น 3 กลุ่มดังที่กล่าวมานี้ ยังสอดคล้องกับส่วนแบ่งตลาดของเงินฝากและเงินให้สินเชื่อที่แต่ละธนาคารมีอีกด้วย กล่าวคือ กลุ่มธนาคารพาณิชย์ขนาดใหญ่ 4 ธนาคาร แต่ละธนาคารจะมีส่วนแบ่งตลาดโดยเฉลี่ยอยู่ระหว่างร้อยละ 10 ถึงร้อยละ 24 ในส่วนของกลุ่มธนาคารพาณิชย์ขนาดกลาง 6 ธนาคาร แต่ละธนาคารก็จะมีส่วนแบ่งตลาดโดยเฉลี่ยตั้งแต่ร้อยละ 3 ถึงร้อยละ 8 และกลุ่มธนาคารพาณิชย์ขนาดเล็ก 5 ธนาคาร แต่ละธนาคารจะมีส่วนแบ่งตลาดโดยเฉลี่ยไม่ถึงร้อยละ 3 และเมื่อพิจารณาโดยรวมนั้นจะพบว่า กลุ่มธนาคารพาณิชย์ขนาดใหญ่จะมีส่วนแบ่งตลาดของเงินฝากและเงินให้สินเชื่อโดยเฉลี่ยสูงถึงกว่าร้อยละ 62 ขณะที่กลุ่มธนาคารพาณิชย์ขนาดกลางและขนาดเล็ก จะมีส่วนแบ่งตลาดรวมกันไม่ถึงร้อยละ 50 โดยกลุ่มธนาคารพาณิชย์ขนาดกลางจะมีส่วนแบ่งตลาดโดยเฉลี่ยร้อยละ 30 และกลุ่มธนาคารพาณิชย์ขนาดเล็กจะมีส่วนแบ่งตลาดโดยเฉลี่ยเพียงร้อยละ 8 เท่านั้น ดังนั้นจึงเห็นได้ว่าการแบ่งขนาดของธนาคารพาณิชย์ดังที่กล่าวมาข้างต้นนี้ยังแสดงให้เห็นถึงอำนาจทางการตลาดของธนาคารด้วยเช่นกัน (ดูตารางที่ 1.2)

ตารางที่ 1.2 ส่วนแบ่งตลาดของเงินฝากและเงินให้สินเชื่อของธนาคารพาณิชย์ในช่วงปี 2534 - 2539

หน่วย : ร้อยละ

ธนาคาร	2534		2535		2536		2537		2538		2539		เฉลี่ย	
	สินเชื่อ	เงินฝาก	สินเชื่อ	เงินฝาก	สินเชื่อ	เงินฝาก	สินเชื่อ	เงินฝาก	สินเชื่อ	เงินฝาก	สินเชื่อ	เงินฝาก	สินเชื่อ	เงินฝาก
ขนาดใหญ่	65.61	65.95	64.76	64.57	64.04	64.5	62.44	63.16	60.9	61.21	60.21	61.17	62.43	62.97
ธ.กรุงเทพ	27.72	25.28	26.67	24.27	25.99	24.21	24.09	23.24	22.94	22.79	22.06	21.98	24.34	23.35
ธ.กสิกรไทย	13.38	14.35	13.81	14.43	14.43	14.51	14.21	14.01	13.72	13.66	13.19	13.59	13.75	14.00
ธ.ไทยพาณิชย์	10.02	10.02	10.36	10.51	9.99	10.69	9.52	9.68	9.90	10.03	10.77	10.40	10.13	10.21
ธ.กรุงไทย	14.49	16.30	13.92	15.36	13.63	15.09	14.62	16.23	14.34	14.73	14.19	15.20	14.21	15.41
ขนาดกลาง	27.47	27.18	28.48	28.95	29.06	29.14	30.62	30.53	31.63	31.77	31.64	31.24	30.25	30.18
ธ.กรุงศรีอยุธยา	6.75	6.98	6.66	7.23	6.94	6.85	7.99	8.35	8.34	9.04	8.45	8.80	7.73	8.08
ธ.ทหารไทย	5.64	5.97	5.91	6.25	6.02	6.14	6.11	6.16	6.46	6.27	6.61	6.56	6.21	6.26
ธ.มหานคร	4.55	4.15	4.90	4.77	5.01	4.69	4.99	4.69	5.08	4.58	5.23	4.77	5.01	4.64
ธ.นครหลวงไทย	3.62	3.47	3.84	3.63	3.96	3.91	4.23	4.22	4.35	4.33	4.35	4.44	4.13	4.09
ธ.ศรีนคร	3.24	3.05	3.32	3.20	3.60	3.61	3.66	3.33	3.72	3.63	3.81	3.78	3.62	3.49
ธ.กรุงเทพพาณิชย์การ	3.67	3.56	3.85	3.87	3.53	3.94	3.64	3.78	3.68	3.92	3.19	2.89	3.55	3.62
ขนาดเล็ก	6.92	6.87	6.76	6.48	6.90	6.36	6.94	6.31	7.47	7.02	8.15	7.59	7.32	6.85
ธ.เอเชีย	2.44	2.22	2.16	1.92	2.27	1.83	2.31	1.87	2.36	2.33	2.54	2.27	2.37	2.10
ธ.ไทยทุน	1.57	1.55	1.60	1.56	1.66	1.60	1.78	1.64	2.02	1.79	2.38	2.15	1.91	1.77
ธ.สหธนาคาร	1.45	1.49	1.37	1.31	1.29	1.27	1.14	1.12	1.21	1.08	1.22	1.18	1.26	1.22
ธ.นครธน	1.05	1.12	1.15	1.11	1.17	1.06	1.19	1.06	1.23	1.18	1.25	1.23	1.19	1.13
ธ.แหลมทอง	0.41	0.49	0.48	0.58	0.51	0.60	0.52	0.62	0.65	0.64	0.76	0.76	0.59	0.63
รวม	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100

ที่มา : ธนาคารแห่งประเทศไทย

1.5 แหล่งที่มาของข้อมูล

การศึกษานี้จะใช้ข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary Data) ซึ่งได้แก่ งบการเงินต่างๆ ของธนาคารพาณิชย์ วารสารทางวิชาการและบทความต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง โดยเก็บรวบรวมได้จากสถาบันวิทยบริการ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย , ศูนย์บรรณสารสนเทศ คณะเศรษฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย , ห้องสมุดคณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ , ห้องสมุดตลาดหลักทรัพย์ และธนาคารแห่งประเทศไทย

1.6 ประโยชน์ของการศึกษา

1. ทำให้ทราบถึงควมมีประสิทธิภาพภายในองค์กรหรือควมมีประสิทธิภาพ X ของธนาคารพาณิชย์ไทย รวมทั้งปัจจัยที่จะมีผลกระทบต่อควมมีประสิทธิภาพ ซึ่งจะก่อให้เกิดประโยชน์โดยตรงต่อการดำเนินธุรกิจของธนาคารว่าจะมีการใช้กลยุทธ์หรือรูปแบบในการบริหารงานอย่างไรเพื่อให้เกิดประสิทธิภาพมากที่สุด

2. การศึกษาควมมีประสิทธิภาพภายในองค์กรหรือควมมีประสิทธิภาพ X จะทำให้ธนาคารพาณิชย์ต้องมีการปรับปรุงและพัฒนาการดำเนินธุรกิจทั้งทางด้านบุคลากร เทคโนโลยี ตลอดจนการให้บริการที่ทันสมัยเพื่อดึงดูดลูกค้าและเป็นการเตรียมพร้อมรับกับการแข่งขันที่จะเกิดขึ้นในอนาคตซึ่งการปรับตัวของธนาคารพาณิชย์ต่างๆ นี้จะส่งผลในทางบวกต่อประชาชนผู้ใช้บริการ ที่จะได้รับความสะดวกมากขึ้นเมื่อมาติดต่อกับธนาคาร

3. เป็นประโยชน์ต่อภาครัฐในการที่จะวางนโยบายให้มีความเหมาะสมและสอดคล้องกับการดำเนินงานของธนาคารพาณิชย์ เพื่อเสริมสร้างให้ระบบการเงินไทยเข้มแข็งและสามารถดำรงอยู่ในการแข่งขันได้อย่างมีประสิทธิภาพ

4. เป็นประโยชน์ต่อสถาบันการเงินอื่นในการที่จะนำแนวทางในการศึกษาไปประยุกต์ใช้ในการพิจารณาประสิทธิภาพภายในองค์กรของตนเองได้

1.7 โครงสร้างของการศึกษา

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้จะประกอบไปด้วยเนื้อหาทั้งสิ้น 6 บท โดยบทแรกจะกล่าวถึงความสำคัญและปัญหาของการศึกษา วัตถุประสงค์ วิธีการศึกษา ขอบเขตของการศึกษา แหล่งที่มาของข้อมูลและประโยชน์ของการศึกษา ส่วนบทที่ 2 จะแสดงถึงแนวคิดและทฤษฎีที่อธิบายถึงความมีประสิทธิภาพ X รวมไปถึงงานวิจัยต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับประสิทธิภาพ สำหรับบทที่ 3 จะเป็นการพิจารณาถึงเรื่องของการพัฒนาและปรับปรุงระบบการดำเนินงานภายในองค์กรของธนาคารพาณิชย์ และการวิเคราะห์ผลการดำเนินงานของธนาคารจากอัตราส่วนทางการเงินต่างๆ ในส่วนของบทที่ 4 จะกล่าวถึงวิธีการที่ใช้ในการศึกษาความมีประสิทธิภาพ X และบทที่ 5 จะแสดงผลการศึกษา ส่วนบทสุดท้ายบทที่ 6 จะเป็นการสรุปผลการศึกษาทั้งหมดและข้อเสนอแนะ